

Трьом смертям не бувати

Поміж нас стає все менше ветеранів. То коли зустрічаєш живих свідків історії, гріх не послухати їхні безцінні спогади про минуле. Один із них – 90-літній рівнянин Іван Гончаренко. Мабуть, долею йому судилося жити довго, якщо не взяли його ні голод, ні війна, ні бандитська куля.

Голодомор

Народився Іван Гончаренко 1926-го на Полтавщині, в селі Сухоробівка. Там у 33-му році пішов до школи. Початок навчання збігся із чорними в українській історії роками – голодомором. Ветеран розповів, що мав товариша Митька, з яким разом ходив до школи.

– Йшли ми зі школи додому, аж тут нас покликala одна тітка: «Ідіть сюди, я дам цукерок», – розказує Іван Іванович. – Як зараз бачу, як вона стоїть на порозі своєї мазанки. Підійшли до неї. Не знаю, чи я був худіший, чи ще чимось їй не сподобався. Та вона обійняла мого товариша за шию і повела в хату, а переді мною двері зачинила. Думаю, от Митьці пощастило – цукерок дадуть. Бігав я, бігав кру-

гом хати, почав плакати, що мене самого залишили. Потім заглядаю у вікно. Дивлюсь, серед хати скриня, а там... Митьчина відрізана голова. Я бігом звідти додому. Прибігаю, вдома нікого, то я сховався під ліжко. Як смеркло, до нас прийшла мати Митька та й питає у батьків: «А де ваш?» Я все чую, але не вилізаю, бо дуже злякався. Зробився мокрий з переляку, порухався, а дорослі й почули. Підняли рядно, а там я, немов наляканий цуцик. Не могли мене звідти витягти, навіть кусався. Якось мене заспокоїли, і я розповів усе, що бачив. Викликали НКВД, пішли в ту хатину, а з Митьки вже холодець зварили і по мисках розлили. Потім на машині-полупортці возили в клітці по селу ту жінку і її доньку з табличкою «Людодіди».

Німці

Як прийшла війна, підлітків до армії не брали. То вони допомагали рити окопи, евакуювати худобу з колгоспу. Одного дня сухоробівці прокинулись, а в селі військових немає. На зміну їм прийшли німці. У 1942 році вони почали забирати молодь до Німеччини.

– Мене тричі ловили, а я все тікав, – пригадує ветеран. – Навіть заплхнули нас у товварняк і везли під конвоєм. Зупинилися на станції Дарниця, а її вночі почали бомбити. Ми цей шанс використали. Додому йшли місяць.

Прийшли хлопці в сусіднє село. Звідти Іван відправив матері вісточку, що живий. Та на волі був недовго. Впіймали і кинули разом з іншими втікачами в котельню рідної школи. Дали хлопцям кусень хліба та піввідра води.

– На третю добу ввечері поліцаї привели нас до учительської, – розповідає Іван Іванович. – А там сидить

німець-офіцер. Поліцай показує на мене і каже, що це я дезорганізую вивезення молоді до Німеччини. Німець звелів дати нам по лопаті, щоб ми копали собі могили. На світанку нас мали розстріляти. Викопали, аж тут автоматні черги. Поліцаї про нас забули і гайнули, хто куди. А ми втекли до лісу. Так врятувався третій раз.

Ховався хлопець у сусідніх селах. Коли наважився провідати рідних, зустрів товаришів, які на краю села під снопами кукурудзи грали в карти. І він біля них присів.

– Потім дивлюся на тень, що вже полудень, – пригадує ветеран, – і кажу хлопцям, що йду, бо треба корову доїти. Тільки прийшов у свій двір, як чую, що з тої сторони, де ми грали, стріляють. Дивлюсь: усе село палає. Люди біжать, кричать. У село заїхали німці, побачили тих хлопців за снопами і вирішили, що то партизани, та й розстріляли їх першими.

Іван Гончаренко побіг до

річки. З берестка зубами надер кори, сплів лико, начепив на корову і так переплив з нею на інший бік, а за ними телятко. Коли все стихло, хлопець переплив річку назад. Від хати залишилися тільки глиняні стіни.

Після звільнення села він допомагав військовим відбудувати міст. Солдати різали ліс, а Іван підтягував дерево волами. Приїхав додому, а там знайшлися мати із сестрою, яких він згубив після пожежі. Хати немає, хліва теж. Батько в армії. А перед тим сім'я викопала на городі яму, і туди в мішках поховали кукурудзу, пшеницю. Допоміг Іван матері й сестрі облаштувати землянку, а сам пішов воювати, хоча йому не було ще 18 років.

Москва, Мінськ, польські й німецькі міста – таким був його шлях на війні. Переможений травень 1945 року Іван Гончаренко зустрічав під Берліном.

Кримінальний розшук

На Рівненщину Іван Гончаренко приїхав після війни. Спочатку його направили в Дубровицю. Працював у школі, де навчав дітей історії, географії, військової та фізичної підготовки. Потім перейшов у міліцію, очолював карний розшук у Здолбунові та Костополі, а далі було Рівне.

– Як будували «Азот», то я більш як десять тисяч в'язнів направив туди на будівництво. Я був першим начальником спецкомендатури, – повідомив ще один цікавий факт зі своєї біографії Іван Гончаренко.

А в 70-х роках він очолював міський карний розшук. Один із пам'ятних випадків у його оперативній роботі трапився 1975 року, – день весілля доньки.

– Гості наші розійшлися, я повернувся додому, і десь о першій ночі радіостанція: «Третій-третій, на зв'язок», – розповідає Іван Іванович. – Приїхав до відділу, а там вже є начальник обласного управління. Сидять начальники відділів. Кажуть, біда в Житині – на свинофермі застрелили міліціонера. Мене тоді з міста перевели на районний відділ начальником розшуку. На ходу прийняв справи. Через кожні дві години ми доповідали про хід розслідування у Київ. На місці пригоди залишилися відбитки протекторів мотоцикла. Перекрили Волинську, Тернопільську, Житомирську області. Це ж «ЧП» – вбили міліціонера. Тижнів через два спільними зусиллями працівників карного розшуку ми вийшли на групу свинокрадів. У ній було троє людей. Злочинну групу очолював Мефодій Касько. Взяли їх вночі. Працювати ті злочинці пожежниками на «Азоті».

В оперативній роботі Івана Гончаренка було ще чимало цікавих справ, про які він може розповідати годинами. Але нині то минуло. А сьогодніня – це його родина. Син та донька подарували пенсіонерові чотирьох онуків, є вже й правнучка. 21 серпня родина Гончаренків збереться за столом, а приводом стане день народження Івана Івановича.

НІНА ВОДИК